

CARINSKA UNIJA U UPOREDNOJ PRAKSI

Jelena Latinović^{1*}, Mrđan Čolović²

¹Univerzitet PIM, despota Stefana Lazarevića bb, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina,
jelenalatinović5@gmail.com

²Visoka škola za uslužni biznis, Cara Lazara bb, 71 350 Sokolac, Istočno Sarajevo, BiH,

APSTRAKT

U kontekstu istorijskih, ekonomskih i savremenih međunarodno-pravnih izvora otkriva se da se elementi obuhvaćeni pojmom carinske unije razlikuju. Kao posljedica konceptualne raznolikosti i pravne fleksibilnosti zakona Svjetske trgovinske organizacije - STO, u praksi postoji velika raznolikost dizajna carinskih unija - CU. Različite CU-a pristupaju ključnim dizajnerskim pitanjima i napetostima, od pregovora o Preferencijalnom trgovinskom sporazumu - PTA do regulisanja porijekla robe, na različite načine. Zajedničko u svim konceptualizacijama oko CU-a je zabrinutost zbog suverenosti države koja utiče na to kako su CU-e dizajnirane i kako djeluju. Takve zabrinutosti obično dovode do formiranja CU-a koje nisu u skladu sa idejom „savršene carinske unije“. Ako i nema savršene CU, slabe performanse naročito se dešavaju kada odnos između unutrašnjeg i spoljnog aspekta CU nije sinhronizovan.

Ključne riječi: Carinska unija, Svjetska trgovinska organizacija, Usporedna perspektiva carinskih unija

UVOD

Carinska unija (CU), u širem smislu, je međunarodni aranžman kojim se suverene države slažu da slobodno trguju jedna sa drugom, dok usvajaju zajedničke mere u vezi sa trgovinom sa nečlanicama. Iz perspektive ekonomske integracije, CU se tradicionalno prikazuju kao korak dalje od područja slobodne trgovine, ali ne zadovoljavaju zajedničko tržište. Obično, CU se formalno osnivaju međunarodnim sporazumom unutar manjeg ili više definisanog „regiona“.

Članstvo u CU-u može imati dalekosežne posledice za sposobnost država da samostalno sprovedu svoju međunarodnu trgovinsku politiku, uključujući pregovore o sporazumima o slobodnoj trgovini sa drugim državama. Iako su ga nedavno popularizovali zagovornici izlaska Velike Britanije iz EU (obično poznat kao “Bregzit”), zabrinutosti zbog CU-a koje ograničavaju nezavisnu trgovinsku politiku država izražene su u međunarodnom presuđivanju već 1931.

Koncept CU je prisutan u međunarodnom pravu barem još od nemačkih sporazuma *Zollverein* u 19. veku. Kako je sposobnost za stupanje u odnose sa drugim državama jedan od opšteprihvaćenih kriterijuma državnosti, stvaranje i delovanje CU-a direktno se odnosi na pitanja državnog suvereniteta u međunarodnom pravu. U ovom radu pozivamo se na suverenitet države, radi jednostavnosti, u njenom tradicionalnom vestfalijskom značenju, kao što je na primer zakonski kodifikovano Deklaracijom o načelima međunarodnog prava iz 1970. godine a ne na novije i nijansirane koncepcije poput „novog“ ili „relativnog suvereniteta“. Dok u poslednjem prizma potčinjavanja međunarodnim režimima može biti jači suverenitet budući da zemlje imaju koristi od združene pregovaračke moći, pod tradicionalnom, vestfalskom koncepcijom, CU se vide kao ograničavajući suverenitet.

POJAM CARINSKE UNIJE

Carinska unija je sporazum dveju ili više susednih država da uklone trgovinske barijere, smanje ili ukinu carinu i ukinu kvote. Takvi sindikati definisani su Opštim sporazumom o carinama i trgovini (GATT - *General Agreement on Tariffs and Trade*) i predstavljaju treću fazu ekonomske integracije.

Za razliku od sporazuma o slobodnoj trgovini, za nečlanice unije nameće se zajednička spoljna tarifa. Kada zemlje izvan unije trguju sa zemljama u carinskoj uniji, one moraju da izvrše jedinstveno plaćanje (carine) za robu koja je prešla granicu. Jednom kada uđu u uniju, mogu se slobodno trgovati bez dodatnih tarifa.

Svrha carinske unije je olakšati zemljama članicama da slobodno trguju jedna sa drugom. Unija smanjuje administrativni i finansijski teret trgovine barijerama i podstiče ekonomsku saradnju među narodima.

Međutim, zemlje članice ne uživaju slobodu da sklapaju svoje trgovinske sporazume. Zemlje u carinskoj uniji obično restrukturiraju svoju domaću ekonomiju i ekonomsku politiku da bi maksimalno iskoristile svoju korist od članstva u toj uniji. Evropska unija je najveća carinska unija na svetu u pogledu ekonomskog učinka svojih članica.

Carinska unija stvara trgovinu i pokreće trgovinu koja pomaže ekonomskoj integraciji. Ispod su prednosti i nedostaci carinskih unija.

Carinske unije nude sledeće pogodnosti:

1. **Povećanje trgovinskih tokova i ekonomske integracije.** Glavni efekat sporazuma o slobodnoj trgovini je što povećava trgovinu između zemalja članica. Pomaže poboljšanju raspodele oskudnih resursa koji zadovoljavaju potrebe i želje potrošača i podstiče direktna ulaganja (SDI). Carinske unije dovode do bolje ekonomske integracije i političke saradnje među narodima i stvaranja zajedničkog tržišta, monetarne i fiskalne unije.
2. **Stvaranje trgovine i preusmeravanje trgovine.** Efikasnost carinske unije meri se u smislu stvaranja trgovine i preusmeravanja trgovine. Stvaranje trgovine nastaje kada efikasniji članovi unije prodaju manje efikasnim članovima, što dovodi do bolje raspodele resursa. Preusmeravanje trgovine nastaje kada efikasne zemlje nečlanice prodaju manje robe zemljama članicama zbog spoljnih tarifa. Daje manje efikasnim zemljama u Uniji priliku da iskoriste svoj položaj i prodaju više robe unutar unije. Ako dobiti od stvaranja trgovine pređu gubitke od preusmeravanja trgovine, to vodi do povećanog ekonomskog blagostanja među državama članicama.
3. **Smanjuje odstupanje trgovine.** Jedan od glavnih razloga zašto se carinska unija favorizuje nad sporazumom o slobodnoj trgovini je taj što prvi rešava problem odstupanja trgovine. To se dešava kada zemlja koja nije članica prodaje svoju robu zemlji s niskim tarifama FTA (sporazum o slobodnoj trgovini), koja zatim preprodaje u zemlju sa visokom tarifom FTA, što dovodi do poremećaja u trgovini. Prisustvo zajedničke spoljne tarife u carinskim unijama pomaže u izbegavanju problema koji proizlaze iz tarifnih razlika.

Pored prednosti, carinske unije imaju i nekoliko nedostataka:

1. **Gubitak ekonomskog suvereniteta.** Članovi carinske unije moraju pregovarati sa zemljama nečlanicama i organizacijama kao što je STO. Ovo je neophodno za održavanje carinske unije; međutim, to takođe znači da pojedine zemlje članice nisu slobodne da pregovaraju o svojim poslovima. Ako zemlja želi zaštititi svoju novu industriju na svom tržištu, ona nije u stanju da nametne tarife ili druge zaštitne barijere zbog liberalne trgovinske politike. Slično tome, ako neka država želi da liberališe trgovinu van unije, to nije u stanju da učini zbog zajedničke spoljne tarife.
2. **Raspodela prihoda od tarifa.** Neke zemlje u Uniji ne primaju pravičan deo prihoda od tarifa. To je uobičajeno među zemljama poput Velike Britanije koje relativno više trguju sa zemljama van unije. Oko 20% -25% od tarifnog prihoda zadržava član koji prikuplja prihod. Procenjuje se da troškovi prikupljanja ovog prihoda premašuju stvarni prikupljeni prihod.
3. **Složenost postavljanja tarifne stope.** Čest problem sa kojim se suočavaju carinske unije je složenost postavljanja važećih tarifnih stopa. Proces je veoma skup i dugotrajan. Zemlji

članici je često teško da odustane od trgovine određenom robom ili uslugama, jer je druga država u Uniji proizvodi efikasnije. S problemom se obično suočavaju zemlje u razvoju i glavno je pitanje s kojim se Velika Britanija bavi tokom Bregzita.

Uspostavljanje carinskih unija dugoročno je korisno za privrede jer pomaže malim privredama da iskoriste industrije koja možda nisu bile dostupne samo sa domaćom trgovinom. One mogu da postignu velike spoljne ekonomije obima u okviru unije iz saobraćaja i infrastrukture.

Suočena sa konkurencijom iz drugih ekonomija, domaća tržišta će biti sklonija povećanju efikasnosti. Carinske unije pomažu podsticanje rasta i ujedinjavanje ekonomija s liberalnom trgovinskom politikom.

Član XXIV GATT sadrži najvažniju savremenu pravnu definiciju koncepta carinske unije u međunarodnom pravu (Gantz, 2009). Ona rastavlja koncept na niz tehničkih elemenata koji, u pogledu ekonomske integracije i uticaja na nezavisnost zemalja članica, istovremeno prevazilazi i popunjava nedostatke vodećih definicija pronađenih u ekonomskoj literaturi. GATT, međutim, ne utelovljuje prvu međunarodnu pravnu zaokupljenost s CU-ma i njihov uticaj na suverenitet države.

Pre stvaranja međunarodnog trgovinskog sistema posle Drugog svetskog rata, civilne jedinice igrale su veliku ulogu u velikom broju dominacija Britanske zajednice i u ekonomskoj i političkoj integraciji nemačkih zemalja. Značajno za ovaj rad, 1931. godine Stalnom sudu međunarodne pravde (PCIJ - *Permanent Court of International Justice*) data je mogućnost izdavanja savetodavnog mišljenja o kompatibilnosti predloženog nemačko-austrijske CU u svetlu zabrinutosti međunarodne zajednice o posledicama CU za suverenitet države Austrije.

Prema bazi podataka Svetske trgovinske organizacije (STO) koja beleži regionalne trgovinske sporazume, međunarodni ugovori na snazi koji su klasifikovani kao CU na osnovu toga što su se tako deklarirale kod globalnog trgovinskog tela bilo prema članu XXIV Opšteg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. (GATT - *General Agreement on Tariffs and Trade*) ili takozvana "Omogućavajuća klauzula" može se identifikovati 16 CU-a koji su trenutno na snazi širom sveta (Wolffgang, 2008):

- Karijska zajednica (CARICOM - *Caribbean Community*),
- Zajedničko centralnoameričko tržište (CACM - *Central American Common Market*),
- Evroazijska ekonomska unija (EAEU - *Eurasian Economic Union*),
- Evropska unija (EU – *European Union*),
- EU-Andora CU,
- EU-San Marino,
- EU-Turska CU (EUTCU),
- Južnoafrička carinska unija (SACU - *South African Customs Union*),
- Andska zajednica (CAN - *Andean Community*),
- Zajedničko tržište za istočnu i južnu Afriku (COMESA - *Common Market for Eastern and Southern Africa*),
- Istočnoafrička zajednica (EAC - *East African Community*),
- Ekonomska i monetarna zajednica centralne Afrike (CEMAC - *Economic and Monetary Community of Central Africa*),
- Ekonomska zajednica Zapadnoafričke države (ECOWAS - *Economic Community of West African States*),
- Zalivski savet za saradnju (GCC - *Gulf Cooperation Council*),
- Južno zajedničko tržište (MERCOSUR - *Southern Common Market*),
- Zapadnoafrička ekonomska i monetarna unija (WAEMU - *West African Economic and Monetary Union*).

Prvih osam prijavljeno je STO-u u skladu sa članom XXIV GATT, a poslednjih osam prema klauzuli o omogućavanju (Vranješ, 2006). Sveukupno, 118 zemalja su članice najmanje jedne CU, osim što su, uz nekoliko izuzetaka, članice STO. CU stoga nisu marginalna pojava uprkos nekim posmatračima koji su ih smatrali „u skladu sa današnjom trgovinskom klimom“ kada su bile u suprotnosti sa popularnošću sporazuma o slobodnoj trgovini (FTA - *free trade agreements*) (Vranješ,

2018). Značajno je da je empirijska ekonomska analiza pokazala da se bilateralna trgovina između članica intenzivira više od strane CU nego sa FTAs (Jayjit, 2010).

CARINSKA UNIJA U UPOREDNOJ PRAKSI

S obzirom na definiciju CU koja se nalazi u članu XXIV GATT, postaje jasno da je pitanje legalnosti CU okruženo nerešenim pitanjima. Unutar internih zahteva suočeni smo sa dvosmislenom interpretacijom onoga što podrazumevaju „restriktivni propisi trgovine“. Da li članovi CU moraju ukloniti kvantitativna ograničenja u gotovo celoj trgovini? Da li ovo uključuje i trgovinske pravne lekove? Šta predstavlja prag za „praktično svu trgovinu“?

Spoljni zahtevi postavljaju još više pitanja jer ostaje nejasno šta je sadržano u zajedničkom režimu spoljne trgovine, da li su članice CU dužne da usaglase svoja kvantitativna ograničenja i da li su propisana usaglašena pravila o poreklu. Prema propisima koji su na snazi u okviru Svjetske trgovinske organizacije, ostalo je otvoreno pitanje kako postupati sa trgovinskim preferencijama koje postoje i koje će eventualno biti zaključene između država članica pojedinačno, izvan okvira Organizacije.

Omogućavanje PTA-a o kojima pregovaraju odvojene članice CU može stvoriti značajan trgovinski proboj - „savršen“ CU stoga može zahtevati prenos pregovaračke nadležnosti za buduće PTA-e sa države na nadnacionalni nivo, što je skupo sa stanovišta suvereniteta države. U pokušaju da istražimo ova pitanja dalje, okrećemo se u sledećoj analizi stvarnim dizajnom CU jednim okom zadržanim na zahtevima zakona STO-a. Posebno smo posvetili pažnju na koji način CU posreduju specifična pitanja koja proizilaze iz napetosti između državnog suvereniteta i stvaranja zajedničkog režima spoljne trgovine (trgovinska politika) koji je neophodna komponenta CU, čak i ako njen precizan obim možda nije čvrsto utvrđen od strane Član XXIV GATT.

Iako CU obično zasnivaju međunarodni ugovor - to je jedinstveni dokument - proces operacionalizacije CU obično donosi i veću pravnu složenost. Stoga, uprkos krilatici koja se odnosi na različite CU u kratkim crtama, CU se u stvarnosti sastoje od mreže međunarodnih pravnih instrumenata, primarne i sekundarne prirode.

Brojni projekti ekonomskih integracija koji su ovde razmotreni borili su se sa sprovođenjem, često ambicioznih, međunarodnih obaveza koje su preuzele njihove članice. Državni suverenitet očigledno predstavlja prepreku ekonomskoj integraciji i s obzirom da CU utiču na niz državnih funkcija - od naplate carina do pregovora o trgovinskim sporazumima - zemlje članice imaju više razloga da krše princip *pacta sunt servanda*. Ovo je rezultiralo u više prilika da su usvojeni uzastopni ugovori s istim ciljem uspostavljanja CU. Bez obzira na to, sve postojeće zajednice civilnog društva i dalje imaju uticaj u stvarnom svetu manje-više u skladu s pravnim okvirima koji njima upravljaju.

U ekonomskoj teoriji, koncept CU u svom savršenom obliku pretpostavlja da je sva trgovina robom pokrivena okvirom CU. Prema zakonu STO-a, unutrašnji zahtev odnosi se na „praktično svu trgovinu robom“, koja obuhvata i „kvantitativni element“ - koliko je obuhvaćeno zakonima Harmonizovanog sistema (HS) - i intenzitet trgovine („kvalitativni element“) - kako bi se osiguralo da se teško prometovana roba ne izostavi.

AB je već primetio u Turskoj - Tekstil da se članice STO-a nisu mogle složiti oko tumačenja ovog termina. Utvrđeno je da zahtev ne predstavlja obavezu uklanjanja svih trgovinskih barijera, ali i da to zahteva uklanjanje barijera samo nekoj trgovini. Mere koje moraju biti „otklonjene“ su carine, a manje precizni „drugi restriktivni trgovinski propisi“.

Raspravljalo se o tome da li član XXIV zahteva da ukidanje bude recipročno. Dok su članice STO-a osporavale zahtev reciprociteta u uklanjanju dužnosti između strana u ugovornoj zajednici, panela GATT-a više puta je smatralo da liberalizacija mora biti uzajamna (Lončarić-Horvat, 2008). Međutim, pošto ugovorne strane GATT-a nisu usvojile ove panele izveštaje, one su samo ograničile pravnu vrednost. Omogućavajuća klauzula izričito odbacuje zahtev reciprociteta u trgovinskim pregovorima između razvijenih i zemalja u razvoju. Ovo je, međutim, ograničeno važno za CU prema klauzuli o omogućavanju, jer se o njima može pregovarati samo između zemalja u razvoju.

Jedina CU koja je blizu „savršene“ u svetlu obima unutrašnje trgovine i prava i prakse je EU. Sve carine i propisi koji se odnose na unutrašnju trgovinu robom u EU podležu zabranama carina i dažbina sa jednakim dejstvom i kvantitativnim ograničenjima i merama sa jednakim efektom. Pored

toga, ove zabrane su tumačene ekspanzivno što je dovelo do stvaranje slobodnijeg međunarodnog trgovinskog prostora na svetu. Samo je vrlo malo robe podložno posebnim režimima koji delimično odstupaju od strogih zabrana carina i kvota.

Pokrivenost susednih EUTCU-a već se značajno razlikuje od same EU-a. CU se primenjuje na svu industrijsku robu, ali ne i na ugalj, čelik i poljoprivrednu robu. Ipak, svi ugljeni i čelični proizvodi i većina poljoprivrednih i ribarskih roba obuhvaćeni su standardnim sporazumom o slobodnoj trgovini sa zahtevima ROO i PTA. Ova hrpa pravila koja regulišu trgovinu robom između EU i Turske postavlja pitanje kompatibilnosti sa članom XXIV: 8 GATT.

S jedne strane, verovatno je da zakon STO-a neće biti zaokupljen preciznošću pravnih aranžmana koji stvaraju CU. Prema tome, kriterijum CU koji interno pokriva „u stvari svu trgovinu“ može biti zadovoljen čak i ako se radi o paketu sporazuma sličnim onome koji je prisutan u bilateralnim trgovinskim odnosima između EU i Turske. Međutim, EU-Turska se čini problematičnijim u svetlu ostalih kriterijuma člana XXIV: 8 GATT-a, odnosno internog „ukidanja“ dužnosti i drugih restriktivnih trgovinskih propisa i spoljne primene istih carina i drugih trgovinskih propisa. FTA tretman uglja i čeličnih proizvoda može zadovoljiti unutrašnji zahtev ukidanjem i carina i kvantitativnih ograničenja (mada ne ROO), ali ne uključuje spoljnu harmonizaciju tarifa ili drugih trgovinskih propisa.

PTA za poljoprivredu i ribarstvo verovatno neće ispuniti čak ni unutrašnji zahtev CU, osim što u potpunosti ne ostavlja određene proizvode. Razmatranje PTA i FTA je neophodno u odnosu na EUTCU u svetlu GATT obaveze koju CU mora da pokriva „u suštini svu trgovinu“. Vrlo je zamislivo da kvalitativni element ove obaveze ne bi bio ispunjen ako bi ugalj, čelik, poljoprivredni i ribarski proizvodi bili potpuno isključeni.

S druge strane, uzimajući u obzir preferencijalni tretman koji se ovim proizvodima daje u skladu sa Sporazumom o slobodnoj trgovini i PTA, dovodi u pitanje kompatibilnost celokupnog pravnog okvira sa obavezom da se interno eliminišu i spolja primenjuju iste dažbine i drugi propisi trgovine. U oba scenarija, usaglašenost EUTCU-a sa članom XXIV GATT je doveden u pitanje.

Promenljiva pokrivenost i izuzeća obično su povezani sa CU prijavljenim u klauzuli o omogućavanju, što takve aranžmane čini kompatibilnim sa zakonom STO-a. Na primer, MERCOSUR je tradicionalno isključio važan automobilski sektor iz interne liberalizacije. Još uobičajenija je varijacija u spoljnoj tarifi koja utiče na unutrašnju trgovinu. Iako u načelu slobodno kretanje robe u Euroazijskoj ekonomskoj uniji pokriva svu robu, u praksi se unutrašnja trgovina znatno koči, između ostalog, održavanjem raširenih prelaznih izuzeća od CET-a. Slične prepreke usled neusklađivanja spoljne tarife ili preferencijalnog tretmana uticale su na unutrašnju trgovinu, između ostalog, CACM, MERCOSUR, EAC i COMESA (Chauffour, & Maur, 2011).

OSNOVNA KRETANJA U CARINSKOJ UNIJI EVROPSKE UNIJE

Tokom 2018. godine Carinska unija EU proslavila je 50. godišnjicu. To je jedinstven primer područja gde brojne zemlje primenjuju jedinstveni sistem za rukovanje uvozom, izvozom i tranzitom robe i sprovode zajednički skup pravila koji se nazivaju Carinski zakonik Unije (UCC - *Union Customs Code*).

Za uvoz izvan EU koristi se zajednička tarifa carina i nema carina koja se naplaćuju na granicama između zemalja EU. Carina na robu van EU uglavnom se plaća prilikom njihovog prvog ulaska u EU. Od tada više neće biti plaćanja carina i više se neće primenjivati carinske kontrole - sva roba se slobodno kreće unutar Carinske unije EU (Vranješ, 2006).

Carinska unija EU je od suštinskog značaja za pravilno funkcionisanje jedinstvenog tržišta. U praksi, nacionalne carinske službe u svih 28 zemalja EU zajedno rade kao upravljanje svakodnevnim operacijama Carinske unije. Evropska komisija predlaže carinsko zakonodavstvo EU i nadgleda njegovo sprovođenje. EU je najveći trgovinski blok na svetu EU, koji čini 15% svetske trgovine, zajedno sa Sjedinjenim Državama i Kinom. U 2018. godini vrednost trgovine EU s drugim zemljama iznosila je 3,9 biliona EUR. Polovina spoljne trgovine EU uglavnom je imala pet glavnih partnera: Sjedinjene Države, Kina, Švajcarska, Rusija i Turska (Limbach, 2015).

Carinska unija Evropske unije je carinska unija (tj. grupa ekonomija bez unutrašnjih prepreka trgovini i zajedničke spoljne tarife) koja se sastoji od svih država članica EU i većeg broja okolnih

zemalja (tj. zemalja EFTA - Norveške, Islanda), Lihtenštajn i Švajcarska). Carinska unija je bitan element u funkcionisanju jedinstvenog tržišta i ispunjava glavni zadatak Evropske ekonomske zajednice osnovane 1958. Rimskim ugovorom. Jedinstveno tržište može pravilno funkcionisati samo ako postoji zajednička primena zajedničkih pravila na spoljnim granicama. Carine se ne naplaćuju na robu koja putuje unutar Carinske unije, a članice Carinske unije nameću zajedničku spoljnu tarifu za svu robu koja ulazi u Uniju.

Jedna od posledica Carinske unije je da Evropska unija mora pregovarati kao jedinstven subjekt u međunarodnim trgovinskim sporazumima, kao što je sa Svetskom trgovinskom organizacijom (STO). EU je najveći trgovac na svetu, čini 20% globalnog uvoza i izvoza. EU je lider u svetskom trgovinskom sistemu, i kao ključni akter Svetske trgovinske organizacije i plodan potpisnik bilateralnih trgovinskih sporazuma. EU je bila ključni igrač u pregovorima o liberalizaciji međunarodne trgovine. Posljednja od njih je takozvana runda za razvoj u Dohi koja je započeta 2001.

Carinsko zakonodavstvo EU smatra se osnovnim delom pravne tekovine EU i jednim od najefikasnijih pokretača harmonizacije i evropeizacije upravnih zakona država članica (Limbach, 2015). Štaviše, zajedničko carinsko pravo pokazalo se kao prvo telo zakona koje je sačinjeno na putu ka evropskim integracijama skoro deset godina pre potpisivanja Rimskog sporazuma. U stvari, ključna načela i institucije tog pravnog reda su sačinjene tokom prilično kratkog vremenskog perioda u kasnim 40-im godinama XX veka u pogledu šire rasprave o načinima i sredstvima ekonomske integracije posleratne Evrope.

ZAKJUČAK

Prethodna analiza se naslanja na niz opštih zaključaka koji mogu takođe da informišu trenutne i buduće rasprave o politikama, poput Bregzita, dizajna CU (poput predloženog Australijsko-novozelandskog CU), kao i akademske rasprave o odnosu sporazuma regionalne trgovine i svetski trgovinski zakon uopšte.

Prvo, oslanjajući se na istorijske, ekonomske i današnje međunarodno-pravne izvore otkriva da se elementi obuhvaćeni pojmom carinske unije razlikuju.

Drugo, najrazvijenija i pravno najznačajnija definicija - član XXIV. GATT-a - ćuti o određenim konceptualnim elementima, posebno o zajedničkim pregovorima o PTA-i i raspodeli carinskih prihoda i nudi malo smernica, a samim tim i velike diskrecije u pogledu brojnih važnih pravnih aranžmana kao što su kao trgovinski lekovi i pravila porekla. Ipak, GATT konceptualizacija je jedina zabrinuta zbog spoljnih efekata blagostanja (na nečlanice) formiranja CU.

Treće, a dijelom i posledica konceptualne raznolikosti i pravne fleksibilnosti zakona STO-a, u praksi postoji velika raznolikost dizajna CU-a. Različite CU pristupaju ključnim dizajnerskim pitanjima i napetostima, od pregovora o PTA do regulisanja porekla robe, na različite načine.

Zajednički imenilac u svim konceptualizacijama i CU je zabrinutost zbog suverenosti države koja utiče na to kako su CU dizajnirane i kako deluju. Takve zabrinutosti obično dovode do formiranja CU koje nisu u skladu sa idejom „savršene carinske unije“ kao što je Viner teoretizovao da EU predstavlja izuzetak, a ne pravilo u tom pogledu. Štaviše, suverenitet države ne utiče samo na dizajn, već i na performanse (ponekad kao funkciju pogrešnog dizajna) CU. Čak i ako nema savršenog CU, slabe performanse naročito se dešavaju kada odnos između unutrašnjeg i spoljnog aspekta CU nije sinhronizovan.

Carinska unija Evropske unije (EUCU) je carinska unija koju čine sve zemlje članice Evropske unije (EU), Monako i - do kraja prelaznog perioda Bregzita - Velika Britanija i neke od njenih zavisnosti. Neke odvojene teritorije članica EU ne učestvuju u carinskoj uniji, obično kao rezultat njihovog geografskog odvajanja. Pored EUCU, EU je u carinskim unijama sa Andorom, San Marinom i Turskom (sa izuzeci određene robe), kroz odvojene bilateralne sporazume. Ne postoje tarife ili necarinske barijere u trgovini između članova carinske unije i - za razliku od područja slobodne trgovine - članovi carinske unije nameću zajedničku spoljnu tarifu za svu robu koja ulazi u uniju. Evropska komisija pregovara za i u ime Unije u celini u sporazumima o međunarodnoj trgovini (poput one sa Kanadom i mnogim drugima), pre nego što svaka država članica pregovara

pojedinačno. Takođe predstavlja Savez u Svetskoj trgovinskoj organizaciji i sve trgovinske sporove posredovane putem nje.

LITERATURA

- Chauffour, J.P. and Maur, J.C. (eds), (2011). *Preferential Trade Agreement Policies for Development: A Handbook*, 111, str. 116-117.
- Gantz, H. 'Regional Trade Agreements' in D. Bethlehem, D. McRae, R. Neufeld and I. Van Damme (eds), (2009). *The Oxford Handbook of International Trade Law*.
- Jayjit R. (2010). 'Do Customs Union Members Engage in More Bilateral Trade than Free-Trade Agreement Members?' *Review of International Economics*, 18(4), 663-681.
- Limbach, K. (2015). *Uniformity of Customs Administration in the European Union*. Oxford and Portland, Oregon. Hart Publishing.
- Lončarić-Horvat, O. (2008). „Carine”, u: *Financijsko pravo i financijska znanost*, Narodne novine, Zagreb.
- Vranješ, M. (2006). „Načela poreskog prava Evropske unije u funkciji razvoja unutrašnjeg tržišta Evropske unije”, *Pravni život*, Beograd, br. 10/2006, str. 867–881.
- Vranješ, M. (2018). *Carine i carinska politika u funkciji ostvarivanja regionalnih ekonomskih integracija: primer Evropska unija*, Pravni fakultet u Novom Sadu, Novi Sad, str. 101-117.
- Wolfgang, H.M. (2008). *Uvod u europsko carinsko pravo (I)*”, *Pravo i porezi*, Zagreb, br. 1/2008.

CUSTOMS UNION IN COMPARATIVE PRACTICE

Jelena Latinović^{1*}, Mrđan Čolović²

¹University PIM, Faculty of Law, despota Stefana Lazarevića bb, 78 000 Banja Luka, Bosnia and Herzegovina, jelenalatinovic5@gmail.com

²The College of Service Business, Cara Lazara bb, 71350 Sokolac, Istočno Sarajevo, Bosna i Hercegovina

ABSTRACT

In the context of historical, economic and contemporary international legal sources, it is revealed that the elements covered by the concept of customs union differ. As a consequence of the conceptual diversity and legal flexibility of the laws of the World Trade Organization - WTO, in practice there is a great diversity of customs union designs - CU. Different CUs approach key design issues and tensions, from on the Preferential Trade Agreement - PTA negotiations to regulating the origin of goods, in different ways. Common to all conceptualizations around CUs is a concern about state sovereignty that affects how CUs are designed and how they operate. Such concerns usually lead to the formation of CUs that are not in line with the idea of a “perfect customs union”. Even if there is no perfect CU, poor performance occurs especially when the relationship between the internal and external aspects of the CU is not synchronized.

Keywords: Customs Union, World Trade Organization, Comparative Perspective of Customs Unions.